

אחרי חכ"ב שיחה ב'

ג' ענינים שרש"י אומר בסיום הסדרה מקבילים לג' פרטים דלעיל ב"אני ה' אלוקיכם" דלעיל: (א) השלילה ד"דעו מי אלוקיכם" הוא "אתם נפסלים מאחרי". (ב) והשלילה ד"נאמן לשלם שכר", הוא "מה הנאה יש לי בכם". (ג) והשלילה ד"דין להיפרע", הוא "אתם מתחייבים כלי".

ברש"י בסוף פרשת עריות נאמר (יח, ל): "ולא תטמאו בהם אני ה' אלוקיכם: הא אם תטמאו אני אלוקיכם ואתם נפסלים מאחרי ומה הנאה יש לי בכם ואתם מתחייבים כלי' לכך נאמר אני ה' אלוקיכם".

וצריך להבין, מהיכן רואים בפשוטו של מקרא שהכוונה הוא לכל פרטים אלו ("אני אלוקיכם כו' נפסלים כו' מה הנאה כו' מתחייבים כליה כו'")?

ויובן בהקדים: בהתחלת פרשת עריות נאמרו כמה ענינים בתור הקדמה לציווי: "כמעשה ארץ מצרים גו' ארץ כנען גו' את משפטי תעשו גו' ושמרתם את חוקותי". ולכן בפתיחה של ההקדמה כשנאמר "אני ה' אלוקיכם" מפרש רש"י שגם כאן הכוונה להקדמה כללית של כמה פרטים: "רבי אומר גלוי וידוע לפניו שסופן לנתק בעריות כו' לפיכך בא עליהם בגזירה אני הוי' אלוקיכם דעו מי גוזר עליכם, דיין להיפרע ונאמן לשלם שכר". שיש לומר שכל תיבה מרמזת לעוד ענין, "אני": דעו מי גוזר עליכם. ה"נאמן לשלם שכר. "אלוקיכם": דיין להיפרע.

דהנה, כשרוצים לומר לאדם שלא יעשה עברה, הנה לכל לראש אומרים לו "דעו מי גוזר עליכם", שהעברה היא נגד רצון ה' ואם כן אי אפשר שיהיה מזה ענין טוב. ואם יטעון האדם שעל כל פנים עתה יש לו הנאה, הנה על זה אומרים לו "נאמן להיפרע", שענין הפירעון הוא שצריך להחזיר את מה שלקח, שסוף סוף מתבטלת ההנאה ונשאר לו רק צער כו'. ואם יטעון אם כן למה עשה ה' ככה שיש לו נסיונות כו'? ועל זה אומרים לו "נאמן לשלם שכר", כדי שהאדם יקבל שכר עבור בחירתו הטובה.

והנה, כשבאים לסיום הסדרה נאמרו גם כן כמה אזהרות על עריות, ובסיומם נאמר "אני הוי' אלוקיכם", ולכן מסתבר לומר שגם "אני הוי' אלוקיכם" הנאמר פה הוא זירוז כללי לענין העריות, ובדומה ל"אני הוי' אלוקיכם" הנאמר בהתחלת הפרשה, וההוספה פה הוא בענין השלילה, שלאדם שאינו יכול לכבוש את תאוותו על ידי כל הנאמר עד כאן, אומרים לו ש"אם תטמאו אני אלוקיכם", וזה פועל על האדם, כי איש יהודי אינו רוצה להיות נפרד מאלוקות.

ועל פי זה יש לומר שג' ענינים שרש"י אומר בסיום הסדרה מקבילים לג' פרטים דלעיל: (א) השלילה ד"דעו מי אלוקיכם" הוא "אתם נפסלים מאחרי" – לשון "פסל לך" שמשמעו להפריד. (ב) והשלילה ד"נאמן לשלם שכר", ששכר הוא מצד ההנאה שיש לה' מבני ישראל, הוא "מה הנאה יש לי בכם". (ג) והשלילה ד"דין להיפרע", שעונשי התורה הם לטובת האדם, הוא "אתם מתחייבים כלי". ולכן מסיים רש"י "לכך נאמר אני הוי' אלוקיכם" כדי לרמז שג' פרטים אלו קשורים עם הג' תיבות "אני הוי' אלוקיכם" כנ"ל.

על דרך החסידות יש לבאר: "אני" הוא עצמות, "הוי" לשון מהוה, ו"אלוקיכם" הוא כוחכם וחיותכם. וע"י החטא הנה "אתם נפסלים מאחרי" בחינת אחוריים שם אלוקים. "ומה הנאה יש לי בכם" משום שבני ישראל אינם מקיימים את ה"נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים". ו"אתם מתחייבים כלי" היפך שם הוי' לשון מהוה.

אך רש"י מסיים "לכך נאמר אני הוי' אלוקיכם" שאף שהמכוון פה הוא השלילה מכל מקום נאמר בפסוק החיוב, כי המטרה היא "אני הוי' אלוקיכם" שהעצמות יומשך בפנימיות בבני ישראל, ועד שיהיה כוחכם וחיותכם.